

Israëlische Palestijnen over Netanyahu's hervormingen

'Laat die wet maar komen'

Al maanden wordt in Israël fel gedemonstreerd tegen de regering. Waarom doen de Palestijnse burgers van het land daar nauwelijks aan mee? 'Als die plannen doorgaan, zal de wereld eindelijk zien dat dit een racistische theocratie is.'

[Simone Korkus](#) beeld Hadas Itzkovitch & Anya van Lit

31 mei 2023 – verschenen in [nr. 22](#)

'Jullie zijn er allemaal ingetuind. De internationale pers richt zich uitsluitend op het joodse discours over de consequenties van de wetsvorming.' Zo begint Maher Mahamid het gesprek. We zitten op een zonovergoten terras in Wadi Nisnas, de Palestijnse wijk van Haifa. Om ons heen oude zandstenen gebouwen met smeedijzeren balkonnetjes die nog dateren uit de tijd van het Britse mandaat. Loop je een paar honderd meter naar beneden, dan ligt daar als een ansichtkaart de stralend blauwe Middellandse Zee met de haven waar de schepen met joodse immigranten na de Tweede Wereldoorlog afmeerden.

In 1948 woedde er een felle oorlog tussen de opkomende staat Israël en zijn Arabische burenen. De Palestijnse bewoners van Wadi Nisnas sloegen op de vlucht, werden verdreven of gedood. Van de zeventigduizend Palestijnse bewoners van Haifa bleven er in 1948 maar 3500 over. Mahamids grootvader bleef met zijn gezin in Wadi Nisnas wonen. Zijn motto: beter leven in je eigen land onder een joods regime dan als eeuwige vluchteling in het buitenland. In navolging van het Arabisch gezegde 'Wie met mijn moeder trouwt, wordt mijn vader' hield Mahamids familie zich aan de Israëlische wetten en regels en betaalde ze net als andere Israëliërs belasting.

Zijn kleinzoon heeft diezelfde standvastigheid, maar de 53-jarige directeur van Beit Klor – een Arabisch-joods intercultureel centrum voor dialoog – laat er geen twijfel over bestaan: 'Ik ben hier geboren en getogen, in tegenstelling tot de joden die uit de hele wereld hierheen zijn geëmigreerd. Ik laat me niet verdrijven uit mijn eigen land, ook al worden onze rechten op alle mogelijke manieren beperkt. Ik heb geen ander land.' Dat laatste was ook de inzet van jonge Palestijnse inwoners van Israël die hier twee jaar geleden massaal de straat op gingen. Ze demonstreerden met Palestijnse vlaggen en spandoeken met de teksten 'Free Palestine' en 'Rechten voor de Palestijnen'. De situatie escaleerde.

Het conflict tussen de joden en de Arabische inwoners van dit gebied is al oud. In 1897 stuurden de rabbijnen van Wenen een onderzoeksmisssie naar het toenmalige Palestina om te onderzoeken of joodse gemeenschappen zich er konden vestigen. Het gebied, nog onder Ottomaanse bezetting, had al een lokale bevolking van negenhonderdduizend islamitische en christelijke Palestijnen en de onderzoekers berichtten dat de bruid 'mooi was, maar getrouwd met een andere man'. De implicatie van deze wrange opmerking – dat de zionisten zouden moeten proberen met iemand anders te trouwen – werd buiten beschouwing gelaten en Leon Motzkin en andere zionisten ontwikkelden de slogan: 'Een land zonder volk voor een volk zonder land.' Volgens Theodor Herzl was Palestina de enige oplossing voor de moeilijke positie van de Europese joden. In een eigen staat zouden ze niet langer in de minderheid zijn en niet worden geminacht.

Na alle pogroms en de shoah kreeg het joodse volk 75 jaar geleden eindelijk zijn eigen land. Maar het was alsof ze een vierkante knijper in een rond gat stopten, vertelde de Israëlische historicus Benny Morris mij zo'n vijftien jaar geleden. 750.000 Palestijnen vluchtten uit Israël, werden verdreven of gedood. De verhouding tussen de joodse immigranten en de 150.000 Palestijnse achterblijvers bleef

volgens hem problematisch. Tot eind 1966 leefden alle Palestijnen in Israël onder militair bewind, vergelijkbaar met de situatie in de Palestijnse gebieden nu. Er waren beperkingen in het vrije verkeer voor Palestijnen, onteigening van land en woningen. Om de joodse hegemonie te behouden, werd een hele serie wetten en regels opgesteld waarin de burgerrechten van Palestijnse burgers van Israël consequent werden beperkt en onvoldoende werden beschermd door de Hoge Raad. Het huidige wetsvoorstel van de regering kan het laatste restje rechtsbescherming voor Palestijnen in gevaar brengen.

Als ik Mahamid vraag of hij demonstreert tegen het wetsvoorstel, citeert hij op stellige toon het in Israël populaire gedicht van de Duitse theoloog Martin Niemöller: *‘Toen de nazi’s de communisten arresteerden, zweeg ik; ik was immers geen communist. Toen ze de sociaal-democraten gevangen zetten, zweeg ik; ik was immers geen sociaal-democraat. (...) Toen ze mij arresteerden, was er niemand meer die kon protesteren.’*

Hij beschrijft de juridische situatie in Israël en die is schokkend. De Wet van de Afwezige Eigenaren uit 1950 beschouwde de na 29 november 1947 verdreven Palestijnen als afwezigen en liet hun land, huizen, bankrekeningen en goederen aan de staat vervallen. Toen Israël in 1967 de Westoever, Oost-Jeruzalem en de Gazastrook bezette, bleef het stil, want de Israëliërs waren niet bezet.

Bij de invoering in 2002 van de Landwet, die bepaalt dat slechts joodse burgers land dat in handen is van het Joodse Agentschap – 93 procent van Israël – kunnen pachten, klaagden de joden niet, want zij waren niet Palestijns. In 2011 kwam de Nakbawet, die probeert te voorkomen dat Palestijnen *Al-Nakba* (‘de ramp’) herdenken, de ontworteling en ontheemding van Palestijnen tijdens en na de oorlog van 1948. De joden protesteerden niet, want het was niet hun ramp.

In 2017 werd de Kaminitz-wet van kracht, die de overheid het recht geeft huizen in Palestijns-Israëlische gemeenschappen te slopen en hoge boetes op te leggen omdat die zonder bouwvergunning zijn gebouwd, maar die geen rekening houdt met de woningcrisis in Palestijns-Israëlische steden en dorpen door de systematische discriminatie in het vergunningenbeleid. De joden demonstreerden niet, want zij hadden huizen waarvoor vergunningen waren verleend.

In 2018 kwam de Natiestaatwet, een initiatief van de Likoed-partij van premier Netanyahu. Deze wet bepaalt dat Israël het historische thuisland is van het joodse volk, en dat het joodse volk een exclusief recht heeft op nationale zelfbeschikking. De Palestijnse burgers van Israël hebben dat recht niet. De Natiestaatwet maakt het mogelijk om buurten ‘alleen voor joden’ te verklaren. Door zijn formulering lijkt de wet de joodse superioriteit vast te leggen. Natuurlijk protesteerden de Palestijnse burgers. Ze werden niet massaal gesteund door de joden.

Nu is er dus het wetsvoorstel waarin de Hoge Raad opzijgezet wordt. Het is het einde van de democratie, kreunen de joden. Maar ze zien niet dat die democratie met de invoering van al die andere wetten allang om zeep is geholpen. Niemand protesteert tegen het feit dat deze regering tegelijkertijd nog andere wetten voorstelt die het mogelijk maakt dat Israëlisch-Palestijnse burgers na een veroordeling vanwege terrorisme naar Gaza of de Westoever gedeporteerd worden, dat de huizen van hun familie gesloopt worden en dat ze zelfs de doodstraf kunnen krijgen.

‘En nu vragen de joden ónze loyaliteit aan het zionistische Israël?’ roept Mahamid. ‘Ik zeg tegen de demonstranten: jullie wilden een joodse staat? Nu heb je hem.’

Als ik hem goed begrijp, heeft Israël een soort masterplan om het leven van de Palestijnse minderheid, waartoe ook druzen, bedoeïenen en bahai in Israël behoren, feitelijk en juridisch te beheersen. De inwoners van de Palestijnse gebieden worden nog veel ernstiger in hun rechten

beperkt. Dezelfde Israëlische regering die de aanspraken van de Palestijnen terzijde schuift, is nu onverbiddelijk ten aanzien van de rechten en vrijheden van Israëls eigen joodse burgers. Dus protesteren die.

‘Laat die wet maar komen’, zegt Mahamid. ‘Als de macht van de Hoge Raad wegvalt, is er geen democratisch pleisterlaagje meer. De buitenwereld zal eindelijk het echte regime zien: een racistische theocratie, zonder openbaar vervoer op zaterdag, en met discriminatie van iedereen die er niet bij hoort.’

Toch beantwoordt dit mijn vraag niet volledig. Waarom demonstreren Palestijnen niet tegen een wet die hun leven als minderheid onmogelijk kan maken?

Maher Mahamid: ‘En nu vragen de joden ónze loyaliteit aan het zionistische Israël? Tegen de demonstranten zeg ik: jullie wilden een joodse staat? Nu heb je hem’

Wasim Nasser, Nazareth – ‘De politie valt mensen aan die een Palestijnse vlag dragen’ © Hadas Itzkovitch en Anya van Lit

In Nazareth herhaalt Wasim Nasser (33) de boodschap van Mahamid – ook hij demonstreert niet. Hij is psycholoog en directeur van Musalaha, een op geloof gebaseerde organisatie die verzoening en vertrouwen onderwijst aan Israëliërs en Palestijnen van verschillende etnische en religieuze achtergronden.

Nasser geeft meerdere redenen voor het gebrek aan Palestijnse deelname aan het burgerprotest. 'Palestijnen voelen zich al jaren in de kou gezet door de Hoge Raad. Het hoogste rechtsorgaan greep niet in bij de Natiestaatwet, bij de bouw van nederzettingen op de Westoever, bij de onteigening van Palestijns land en de sloop van huizen. Dat leidt tot wanhoop of onverschilligheid over de toekomst.'

De cijfers liegen er inderdaad niet om. Volgens onderzoek van het Israel Democracy Institute van januari 2023 is het vertrouwen van Palestijnse Israëli's in de Hoge Raad de afgelopen tien jaar sterk gedaald, van 78 procent in 2012 tot veertig procent in 2022. Daarbij komt dat slechts 8,4 procent van de lagere rechters Palestijns is, terwijl Palestijnen twintig procent van de Israëlische bevolking uitmaken. Van de vijftien leden van de Hoge Raad is er maar één Palestijn. De meeste verzoekschriften van Palestijnse burgers aan de Hoge Raad werden afgewezen. Van de 22 wetten die de Hoge Raad door de jaren heen heeft vernietigd, waren slechts enkele in strijd met de rechten van Palestijnen. De nieuwe rechtshervorming zal de deur openen voor verdere regelingen die discriminerend zijn voor met name Palestijnse burgers.

Dat brengt Nasser op de volgende reden: 'Angst. Er is groeiende bezorgdheid over een verbod van sommige Palestijnse politieke partijen. Mensen zijn ook bang dat de persoonlijke rechten nog meer in gevaar komen, maar ze durven niet te protesteren; de politie valt mensen aan die een Palestijnse vlag dragen. Tijdens de demonstraties van 2021 werden Palestijnen beschoten. We hebben geen onbeperkt recht om onze mening te uiten, want dan worden we door de politie gearresteerd.'

Die angst weerklinkt ook in de verschillende afwijzingen die ik krijg als ik vraag om aan dit artikel mee te werken. Sommige Palestijnen zijn bang vanwege de gevolgen voor hun werk, anderen vrezen dat ze uitgesloten worden van hun studie of dat het repercussies heeft voor hun kinderen. Dit WhatsApp-bericht van een Palestijnse vrouw uit het midden van het land – ze wil anoniem blijven – spreekt voor zich: 'Ik liep laatst in Jaffa en werd gevolgd door een man in burgerkleding met een keppeltje op het hoofd. Ineens zag ik dat hij een pistool droeg (...) Ik besepte dat ik bang was, ik dacht aan mijn kinderen. Het is een situatie waarin het spreken van Arabisch op het verkeerde moment en op de verkeerde plaats heel gevaarlijk kan zijn.'

Wat de Palestijnen al jaren roepen, werd onlangs bevestigd door de VN-onderzoekscommissie: de bezetting is in strijd met het internationaal recht vanwege de bestendigheid en het feitelijke annexatiebeleid van de Israëlische regering. Voor veel Palestijnen in Israël is die zaak ook persoonlijk belangrijk, doordat ze bloedverwanten op de Westoever of Gazastrook hebben. Toch komt een gezamenlijk verzet van alle Palestijnen tegen de bezetting, die al 56 jaar duurt, moeilijk op gang. Door de Israëlische verdeel-en-heerspolitiek is de Palestijnse strijd volgens Nasser gefragmenteerd in vijf groepen: de mensen die op de Westoever wonen, bewoners van de Gazastrook en van Oost-Jeruzalem, Palestijnse inwoners van Israël en de zogenaamde '1948-Arabieren', de generatie van Palestijnen die in 1948 al woonden op het grondgebied dat Israël werd.

De Palestijnen leven onder verschillende Israëlische rechtssystemen, afhankelijk van waar ze wonen en welke wettelijke status ze hebben gekregen. Het is dus ook moeilijk om van de ene naar de andere groep te gaan. Door het verbod op gezinshereniging is het bijvoorbeeld voor Palestijnen huwelijkspartners die uit verschillende gebieden komen een uitdaging om samen te leven.

Die vijf groepen hebben elk hun eigen problematiek met eigen oplossingen en die overlappen elkaar meestal niet. Het is dus moeilijk een verenigd front te vormen. Nasser omschrijft de Palestijnse strijd als de zalm die tegen de stroom in zwemt. In de internationale politiek heeft Israël steeds de bovenhand. Israël heeft de economie, de innovatie, de wapens. De Palestijnen krijgen niet de mogelijkheid om op dat niveau een rol te spelen.

Nasser hoort niettemin een standvastigheid onder de Palestijnen. 'Als we nog een aantal jaren wreed behandeld moeten worden om het ware gezicht van Israël boven water te krijgen, dan zij dat zo. *Soemoed* noem je dat in het Arabisch. Je begrijpt dat je je huis wordt uitgegooid, dat men probeert je aanwezigheid te ontkennen, je in het niets te plaatsen. Maar soemoed zegt dat je bestaat, op je land en overal; dat je het waard bent als mens. Daarom blijven we hier.'

Hoe zit het met internationale steun? vraag ik. Er komt nu toch een gerechtelijk advies van het Internationale Hof van Justitie over de consequenties van de bezetting en de onderdrukking? Nasser haalt zijn schouders op. De EU en de VS spreken met gespleten tong. Ze keuren de bezetting af, maar ondernemen geen stappen. De VS pompen dit jaar weer 3,8 miljard dollar aan veiligheidssteun in Israël en de Europeanen kopen wapens van Israël. 'Die nota bene al tegen Palestijnen worden gebruikt', zegt hij.

Als ik vraag of er een oplossing van het conflict en een toekomst voor de Palestijnen is, glimlacht hij breed. 'Ken je die mop van die Israëliër en de Palestijn die samen koffiedrinken? Ineens verschijnt God en vraagt: "Wat kan ik voor jullie doen? Hoe kan ik helpen?" Zegt de Israëliër: "Ik wil de Tempelberg en de hele stad Jeruzalem hebben." Lacht God en zegt: "Niet tijdens jouw leven." Waarop de Palestijn zegt: "Ik wil Palestina bevrijden." Begint God te huilen en zegt: "Niet tijdens mijn leven!"'

Maram Sliman, Akko – ‘Dat wij Palestijnen decennialang voor onze rechten demonstreerden, laat de huidige demonstranten koud’ © Hadas Itzkovitch en Anya van Lit

Anders dan Maher Mahamid en Wasim Nasser vindt activiste en feministe Maram Sliman (35) het wel moeilijk om aan de kant te staan bij het burgerprotest. Toch neemt ze er niet aan deel. Want, zo zegt de research developer voor l’Lam Arab Center for Media Freedom: ‘De hele discussie vindt

plaats in de context van zionisme en de joodse staat. Dat wij Palestijnen decennialang voor onze rechten hebben gedemonstreerd, laat de huidige demonstranten koud.'

Het probleem, zegt Sliman, is dat de zogenaamd linksgeoriënteerde Israëliërs – eigenlijk zijn ze meer midden-rechts – al jaren een rechtssysteem steunen dat Palestijnse burgers discrimineert. Als zij nu demonstreren voor democratie en tegen de rechtshervorming, bedoelen ze dus dat ze de status quo van dat systeem willen handhaven, ook al is die schadelijk voor de Palestijnen. Daar komt bij dat de protestleiding het beginsel van vrijheid van meningsuiting niet eerbiedigt als het om Palestijnse deelname gaat. Het tonen van Palestijnse vlaggen wordt verboden, terwijl iedereen met de Israëliëse vlag loopt. Elke verwijzing naar het Israëliësch-Palestijnse conflict wordt ontmoedigd.

'Een Palestijnse vriendin was uitgenodigd om tijdens een van de demonstraties een speech te geven', vertelt ze. 'De protestleiding wilde vooraf haar tekst inzien en toen zij dat weigerde, zeiden ze dat er geen plaats was voor teksten over de Palestijnse gemeenschap in Israël of de bezetting.'

Maram Sliman: 'Ik ben niet verbaasd dat de erosie nu ook de joodse samenleving aantast. Wij zijn een onzichtbaar decor in een joods landschap'

Sliman heeft nog een ander probleem met de Israëliëse rechtsorde. 'Ik zie de bezetting en onderdrukking als een symptoom van een patriarchale, militante samenleving. Als je een ethocentrische aanpak toepast op een heel ander volk, als je die andere cultuur beoordeelt met je eigen cultuur als norm, dan zet dat de toon voor jouw samenleving als geheel. Ik ben niet verbaasd dat de erosie nu ook de joodse samenleving aantast. Voor vele Israëliërs is de bezetting een feit, is de joodse staat een feit. Wij zijn een onzichtbaar decor in een joods landschap.'

De Palestijnse identiteit wordt volgens Sliman door Israël gewist. 'Zelfs op Palestijnse scholen in Israël leren we niets over onze Palestijnse geschiedenis en over de Nakba. De hele Ottomaanse geschiedenis is gewist. Er wordt alleen op het joodse erfgoed gewezen. Alsof wij niet bestaan. Maar het kan problemen veroorzaken als je opgroeit zonder een sterke eigen identiteit, als je niet weet wat je achtergrond is. We zien kinderen die tussen wal en schip vallen en tot geweld en criminaliteit overgaan. Collectief zelfrespect is belangrijk voor individuele zelfverzekerdheid.'

Het is niet zo dat Palestijnse burgers machteloos toezien. Leaders van Palestijns-Israëliëse partijen hebben bezwaar gemaakt tegen de rechtshervorming. Er is een publiek bewustzijnsprogramma waarin de juridische implicaties van de hervormingen en de andere wetten aan het Palestijnse publiek worden uitgelegd. Palestijnen stellen niet alleen de bezetting van de Palestijnse gebieden, maar ook sociale kwesties in Israël aan de kaak. Zonder werk en opleiding raakt bijna een derde van de Israëliësch-Palestijnse jongvolwassenen op drift. De criminaliteit is enorm toegenomen, met al tachtig moorden in de laatste vijf maanden; dat is een veel directere zorg voor de Palestijnse gemeenschap dan de onafhankelijkheid van het gerechtelijk apparaat. Programma's die een politiek bewustzijnsproces stimuleren, zijn er echter nauwelijks. De Palestijnse ngo's zijn namelijk afhankelijk van internationale steun, maar daarbij wordt als voorwaarde gesteld dat de organisaties depolitiseren.

Sliman is doodsbang voor het huidige kabinet-Netanyahu. 'Deze regering legitimeert de racistische ideologie en het geweld van joodse burgers tegen niet-joden. De Palestijnen wordt de mond gesnoerd. Er is nu de nieuwe Facebook-wet waardoor de overheid de online uitingen van Palestijnen kan screenen en deleten op grond van bedreiging van nationale veiligheid. Pure censuur. Niemand weet welke berichten daaronder vallen. Misschien als je iets zegt over de regering of Netanyahu of zijn zoon?'

Vertrekken of blijven, vraag ik Sliman rechtuit. Ze zucht. Ze heeft haar knopen geteld en kiest voor blijven. Palestijnen zijn niet meer de kleine boeren van weleer, maar ze zijn gehecht aan dit land. Dat geven ze niet op.

Dat het racisme doorsijpelt in de Israëlische samenleving, ziet theoloog John Munayer (30) uit Jeruzalem bijna dagelijks. Hij behoort tot de 185.000 Palestijnse christenen in Israël. Toen hij enkele jaren geleden terugkeerde uit Nederland, waar hij zijn master behaalde aan de Vrije Universiteit, stond hij versteld over de toename van grove gewelddadigheden van joodse burgers tegen Palestijnse christenen in de Israëlische hoofdstad. De afgelopen vijf maanden zag hij ook het nodige: 'Mijn broer is gearresteerd omdat hij een klein kind probeerde te helpen dat werd lastiggevallen door joodse burgers. De protestante begraafplaats in Jeruzalem is vernield door twee joodse Israëliërs. Tijdens de zondagsdienst werd de kerk van Gethsemane, waar het graf van Maria ligt, door joden aangevallen. Een van de staties van de kruisweg werd vernield; het Jezusbeeld werd kapotgeslagen. En dan heb ik het nog niet over christenen die op straat worden lastiggevallen, geestelijken die worden bespuugd en geslagen en de graffiti met "dood aan de christenen" die je overal in de oude stad ziet. Er is een haat tegen iedereen die niet-joods is en de staat knijpt een oogje toe.'

Van de voorgestelde wetsvorming wordt Munayer niet koud of warm. De voorstellen formaliseren een situatie die voor minderheden allang bestaat. Invoering van de doodstraf? Palestijnen worden nu al doodgeschoten. Minder toegang tot onderwijs en tot sociale en medische voorzieningen? De ongelijkheid bestaat al jaren. Het gevolg is dat vele jonge christelijke Palestijnen het land proberen te verlaten.

Munayer denkt niet aan vertrekken. De situatie moet eerst slechter worden voordat ze verbetert, zeggen de Palestijnen. Maar dat zeggen ze al jaren. Je ziet wel dat de wereldopinie kritischer wordt ten opzichte van Israël. De christenen in Israël krijgen steun vanuit de Europese kerken, die wereldwijd waarschuwen tegen de extremistische joodse groepen, het geweld en vandalisme. De World Council of Churches heroverweegt momenteel zijn houding ten opzichte van de staat Israël.

'Als we onder elkaar zijn, zeggen sommigen dat deze regering met zijn absurde wetgeving ons kan helpen', zegt Munayer. 'Het is goed voor ons dat Itamar Ben-Gvir en Bezalel Smotrich (*de ministers van Nationale Veiligheid en van Financiën – sk*) in de regering zitten, want zij zijn uitgesproken fascist. Dat zou de economische, politieke en diplomatieke voordelen die de Israëliërs tot nu toe genoten kunnen schaden. Als het pijn gaat doen in hun eigen portemonnee en eigen huis, worden de joden misschien wakker.'

Arij Srouji-Mahluf, Tivon – ‘Ik demonstreer zodat dit land een plek van iedereen wordt’ © Hadas Itzkovitch en Anya van Lit

Dan ontmoet ik Arij Srouji-Mahluf (42) – moslima, studente kunsttherapie en moeder van twee kinderen uit Kiriath Tivon. In de eerste minuten van ons gesprek maakt ze al duidelijk dat ze niet aan vijanddenken en hokjespolitiek doet. Ze woont in een bijna uitsluitend joodse stad en beschrijft zichzelf als een Arabische vrouw. Voor alle duidelijkheid: ze noemt de Palestijnen in Israël ‘Arabische

burgers' en de bewoners van de Palestijnse gebieden 'Palestijnen' om het verschil aan te geven, niet om een politiek standpunt in te nemen. Ze ziet zichzelf niet als vertegenwoordiger van het Arabische of Palestijnse volk, maar van zichzelf. 'In de Arabische gemeenschap zijn er vele meningen, afhankelijk van de etnische groep maar ook de generatie. Zo volgen mijn ouders het nieuws niet en willen ze niet boven het maaiveld uitsteken, terwijl jongeren die gestudeerd hebben voor mensenrechten strijden.'

Ze wil demonstreren en een rol spelen bij het hervormen van de democratische identiteit van het land. Voor alle duidelijkheid: ze is niet tégen iets, ze is vóór de verbetering van de democratie en het liberalisme in dit land. 'Wat er nu gebeurt met de huidige regering, kan mijn dagelijks leven beïnvloeden en de toekomst van mijn kinderen. Ook als vrouw – niet alleen als Arabische – vind ik het belangrijk dat ze ons niet beperken en dat ze me niet vertellen waar ik mag zijn en wat mij als vrouw is toegestaan of verboden. Ik heb nog een traditionele Arabische opvoeding gehad, mijn broers mochten veel meer. Ik heb mezelf naar boven gewerkt als vrouw en individu en meer vrijheid verworven. Ik wil niet worden teruggezet als vrouw.'

Srouji-Mahluf is opgegroeid in een gemengde joods-Arabische buurt in Acre en zag van nature geen verschil tussen joden en Palestijnen. Ze dacht dat joden haar vrienden en burens waren, totdat andere joden haar als vijand gingen behandelen. Zelf weigert ze daaraan mee te doen. Volgens haar is er voor iedereen plaats in dit land. Dat joden en Arabieren probleemloos kunnen integreren, illustreert ze aan de hand van de familiegeschiedenis van haar man Amir. Zijn islamitische opa is in de tijd van de Nakba gered door een joodse officier, die opa en zijn familie een huis in Haifa gaf. Amirs vader zat als moslim op een joodse school en was met een jodin getrouwd voordat hij Amirs moeder, een moslima, leerde kennen. Amir heeft twee joodse halfzusjes en vier moslimbroers en -zussen. De joodse zusjes zijn met christenen getrouwd. 'Op feesten en partijen lijkt het hier wel de VN', grapt Srouji-Mahluf.

Die houding om iedereen als mens te omarmen maakt haar een buitenbeentje in de Israëliëse samenleving. 'Als ik bijvoorbeeld met een joodse studente omga, zeggen de Arabische studenten argwanend: "Wie ben jij überhaupt?" Iedereen probeert me in een hokje te plaatsen. We zijn inmiddels naar Kiriath Tivon verhuisd en wonen in een joodse wijk waar wij de enige Arabieren zijn. Een joodse vroeg mij laatst: aan welke kant sta je eigenlijk? Waarop ik antwoordde dat ik aan mijn eigen kant sta. De prijs is dat mensen afstand bewaren omdat je anders bent. Het is voor de meeste mensen belangrijk om ergens bij te horen. Voor individualiteit is dan geen plaats. Hopelijk zal er in de toekomst ruimte voor het individu zijn.'

Dat individualisme is een loffelijk streven, zeg ik. Maar de Israëliëse overheid heeft een hele reeks van wetten en normen uitgevaardigd die de rechten van minderheden, met name Palestijnse of Arabische Israëliëse burgers, beperken en jou in die groep drukken. Ben je niet bang dat de joodse overheid het leven van minderheden dusdanig onmogelijk maakt dat je naar het buitenland moet uitwijken, ook al geloof jij niet in etnische verschillen?

'Ja, dat is vreselijk', zegt Srouji-Mahluf. 'Maar ik zie dat vanuit een veel breder perspectief als een daad tegen de menselijkheid. Ik kijk dus niet alleen vanuit het oogpunt van een Arabische, maar vanuit onze normen en waarden als mensen als geheel. Als een Oekraïense vrouw in de oorlog bijvoorbeeld door een Russische soldaat wordt verkracht en misbruikt, dan gaat dat ons allemaal aan. Ik demonstreer voor verbetering van normen en waarden. De situatie is hier niet ideaal, maar ik mag tenminste studeren waar ik wil, ik mag de bus nog nemen en zitten waar ik wil. Ik kan als Arabische in een joodse gemeenschap leven. Er zijn beperkingen, maar als we moeten kiezen tussen de toekomst die de regering voorstaat en de situatie die we nu hebben, dan is dat laatste beter.'

De bezetting van de Palestijnse gebieden en de onderdrukking vindt ze onaanvaardbaar, maar, denkt ze: als het burgerprotest er nu te veel andere zaken bij sleept, gaat men deze strijd verliezen. Israëliërs moeten nu strijden tegen de huidige wetsontwerpen en deze ultra-rechtse regering. Dat de demonstranten bij elke demonstratie het volkslied zingen en met de Israëlische vlag zwaaien, vindt Srouji-Mahluf onverstandig, want waar kunnen minderheden dan nog aansluiting vinden? Maar het protest kent vele verschillende groepen en elke groep heeft zijn eigen codes. Het gaat om het gezamenlijke doel.

Daarom is ze verbaasd over het gebrek aan betrokkenheid van andere Arabieren. Op de Arabische radio in Israël wordt nauwelijks aandacht besteed aan de rechtshervorming en de demonstraties. Het lijkt wel een andere wereld. Srouji-Mahluf checkt in de tussentijd eventuele uitwijkmogelijkheden voor haar gezin, mocht het in Israël misgaan. *Just in case*, zegt ze – want ze blijft vol vertrouwen. ‘Dit is mijn land en ik houd van mijn plekje hier. Het demonstreren geeft me hoop. Ik demonstreer zodat dit land een plek van iedereen wordt.’ γ